

«Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης σε συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

«ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

“ TEACHERS PERSCPTIONS ABOUYT ASSISTANT TEACHER IN THEIR CLASS ROOM FOR THE STUDENTS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS IN SECONDARY SCHOOLS”

του Τσίρου Δημοσθένη

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

- 1. Γαβριηλίδου Ζωή, Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.**
- 2. Κορρέ Ειρήνη, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.**
- 3. Μαντάς Παναγιώτης, Συνεργαζόμενος Ερευνητής Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ**

Κομοτηνή/Αθήνα

2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα με το νόμο 3699/2008 της Ειδικής Αγωγής, η Παράλληλη Στήριξη είναι η συνεκπαίδευση από εκπαιδευτικό Ειδικής Αγωγής των μαθητών με Αναπηρία ή Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες σε τάξη του γενικού σχολείου. Σκοπός της παρούσας έρευνας υπήρξε η διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών Δ/Βάθμιας Εκπαίδευσης για το θεσμό της Παράλληλης Στήριξης μαθητών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος. Στην έρευνα συμμετείχαν 124 εκπαιδευτικοί από γυμνάσια και λύκεια του νομού Αττική, Πιερίας και Δωδεκανήσου(Ρόδος). Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων κατασκευάστηκε ένα ερωτηματολόγιο που ανταποκρίνεται στους σκοπούς της έρευνας και διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών της Δ/Βάθμιας Εκπαίδευσης για το θεσμό της Παράλληλης Στήριξης μαθητών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ειδικότητας των εκπαιδευτικών και της γνώμης που έχουν σχετικά με την εκπαίδευση των μαθητών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος σε ξεχωριστές δομές. Επιπλέον ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ του φύλου των εκπαιδευτικών και της γνώμης που έχουν ως προς το κατά πόσον ο εκπαιδευτικός παράλληλης στήριξης μαθητή με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος αποτελεί διασπαστικό παράγοντα κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού τους έργου, με τις γυναίκες να παρουσιάζουν περισσότερες θετικές απαντήσεις σε σχέση με τους άνδρες του ίδιου δείγματος.

ABSTRACT

According the Special Education law in Greece, assistant teacher is the main inclusion of pupils with special educational needs in a classroom of a mainstream school . The purpose of this research was to investigate the views of teachers in the field of institutionalization of assistant teacher for pupils with Autistic Spectrum Disorders. The research involved 124 high school teachers from Attica, Pieria and Dodekanidoy(Rhodes). For the data collection, a questionnaire was developed that responds to the purposes of our research and explores the views of the teachers of Secondary Schools about the assistant teacher for pupils with Autistic Spectrum Disorders. The results demonstrated a significant correlation between teachers specialty and their opinion about the education of pupils with Autistic Spectrum

Disorders in Special Education Schools. Moreover, there was a statistically significant correlation between teacher`s gender and their opinion about the disruptive role of assistant teacher and specially the women sowed more positive responses compared to the men.

Λέξεις κλειδιά: Αυτισμός, ένταξη, ενσωμάτωση, συμπερίληψη, απόψεις, εκπαιδευτικών, δευτεροβάθμια

Key words: Autism, integration, inclusion, teachers perceptions, Secondary Schools.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Alevriadou, A. & Lang, L. (2011). *Active Citizenship & Contexts of Special Education. Education for the inclusion of all students*. London: Cice.

Αλευριάδου, Α. & Γκιαούρη, Σ. (2016). Η Διεπιστημονικότητα στη συμπεριληπτική εκπαίδευση: Συμβάλλοντας στην άρση του σχολικού-κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία. Στα Πρακτικά του Συνέδριου Πολιτικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας «Από την Ρόζα Λούξεμπουργκ στο Τερατώδες Είδωλο της Ευρώπης», Δεκέμβριος 2014, Φλώρινα.

Αλευριάδου, Α.& Σολομωνίδου Σ. (2016). Οι απόψεις των εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής (τμημάτων Ένταξης και Παράλληλης Στήριξης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης) ως προς τη Συνεκπαίδευση, από <http://docplayer.gr/45947742-Oi-aropseis-ton-ekpaideytikon-eidikis-agogis-tmimatou-entaxis-kai-parallilis-stirixis-protovathmias-ekpaideysis-os-pros-ti-synekraideysi.html>.

Alghazo, E. M., Hamzah, D. & Algaryouti, I. A. (2003) Attitudes of pre-service teachers toward persons with disabilities: predictions for the success of inclusion, *College Student Journal*. Available online at: http://www.findarticles.com/p/articles/mi_mOFCR/is_4_37/ai_112720415 (first accessed December 2003).

Alquraini, T. & Gut, D. (2012) Critical Components of Successful Inclusion of Students with Severe Disabilities: Literature Review, *International Journal of Special Education*, 27(1), 42-59.

Angelides, P., Stylianou, T. & Gibbs, P. (2006) Preparing teachers for inclusive education in Cyprus, *Teaching and Teaching Education*, Vol. 22, No. 4, pp. 513-522.

Angelides.P.(2005) THE MISSING PIECE OF THE PUZZLE CALLED PROVISION OF EQUAL PARTICIPATION IN TEACHING AND LEARNING. *The International Journal of Special Education* , Vol 20, No.2

Arbeiter, S. & Hartley, S. (2002). Teachers' and pupils' experiences of integrated education in Uganda. *International Journal of Disability, Development and Education*, 49(1), 61-78.

Attwood T. (1998). *Asperger's syndrome: A guide for parents and professionals*. London Jessica

Avramidis, E., Bayliss, P. & Burden, R. (2000). Student teacher attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school. *Teaching and Teacher Education*, 16(3) , 277-293

Avramidis, E. & Kalyva, E., (2007). The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 22(4), 367-389.

Avramides, E. & Norwich, B., (2002). Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of the literature. *European Journal of Special Needs Education*, 17, 129-147.

Avramidis, E., Bayliss, P. & Burden, R. (2000) *A survey into mainstream teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school in one local education authority*, *Educational Psychology*, 20(2), 191–211.

Bacon, E. H. & Schultz, J. B. (1991) *A survey of mainstreaming practices*, *Teacher Education and Special Education*, 14(2), 144–149. Barton, M. L. (1992) *Teachers' opinions on the implementation and effects of mainstreaming: Chicago public schools* (ERIC Document Reproduction Service No. 350802).

- Barton, M. L. (1992) *Teachers' opinions on the implementation and effects of mainstreaming: Chicago public schools* (ERIC Document Reproduction Service No. 350802).
- Beh-Pajooah, A. (1992) The effect of social contact on college teacher's attitudes towards students with severe mental handicap and their educational integration, *European Journal of Special Needs Education*, 7, 231–236.
- Bender, W. N., Vail, C. O. & Scott, K. (1995) Teachers' attitudes to increased mainstreaming: implementing effective instruction for students with learning disabilities, *Journal of Learning Disabilities*, 28, 87–94.
- Bergren, B.(1997)Teacher Attitudes toward Included Special Education Students and Co-Teaching.Reports Research (143)
- Biklen, D., (1988). The myth of clinical judgement. *Journal of Special Issues*, 44, 127-140.
- Bishop,D.V.M.(1996) *Uncommon Understanding*. Cambridge: Psychology Press.
- Βλάχου, Α. (2014). *Παιδαγωγική της Ένταξης*. [Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Μαθήματος]. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015. Βόλος.
- Βοζίκη, Κ. Θ. (2005). Αντιλήψεις μαθητών δημοσίων σχολείων της Αθήνας και της Βιέννης απέναντι στα άτομα με αναπηρία. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 10, 46-59.
- Bryan, L. &C.. Gast, , D. L(2000)Teaching On-Task and On-Schedule Behaviors to High-Functioning Children with Autism Via Picture Activity Schedules. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, Vol. 30, No. 6,

Brook, U., & Geva, D. (2001). *Knowledge and attitudes of high school pupils towards peers' attention deficit and learning disabilities*. *Patient Education and Counseling*, 43, 31-36.

Brownell, T.M., Smith, J.S., Crockett, B., J. & Griffin, C. C., (2012). *Inclusive Instruction. EvidenceBased Practices for Teaching Students with Disabilities*. New York: The Guilford Press.

Bullock, Lyndal M., Gable, Robert A. Rutherford, Robert B., Jr., (1998). *Preparation of Teachers of Students with Emotional/Behavioral Disorders*. Retrospective Series on Critical Issues in Emotional/Behavioral Disorders.

Campbell, C., Gillborn, D., Lunt, I., Sammons, P., Vincent, C., Warrens, C. & Whitty, G. (2001) *Research Matters*, London: Institute of Education, University of London, pp. 1 – 12.

Campbell, J. Gilmore, L. & Cuskelly, M. (2003). Changing students teachers' attitudes towards disability and inclusion. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 28(4), 369–379.

Campbell, J. M., Ferguson, J. E., Herzinger, C. V., Jackson, J. N., & Marino, C. A. (2004). Combined descriptive and explanatory information improves peers' perceptions of autism. *Research in Developmental Disabilities*, 25, 321-339.

Center, Y. & Ward, J. (1987) *Teachers' attitudes towards the integration of disabled children into regular schools*, *Exceptional Child*, 34, 41–56.

Γενά Α. (2002). *Αυτισμός και Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές*. Αθήνα: αυτοέκδοση

Γκιαούρη, Σ. & Παυλίδου, Κ. (2016). *Διαχείριση προκλητικών συμπεριφορών σε άτομα με νοητική αναπηρία*. Αθήνα: Πεδίο. Ζώνιου - Σιδέρη, Α. (2000). *Ένταξη:*

Ουτοπία ή Πραγματικότητα; Η εκπαιδευτική και πολιτική διάσταση της ένταξης μαθητών με ειδικές ανάγκες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Coates, R. D. (1989) The Regular Education Initiative and opinions of regular classroom teachers, *Journal of Learning Disabilities*, 22, 532–536.

Copper, A. (2000) *Mentoring as an inclusive device for the excluded: black students' experiences of a mentoring scheme*, *Social Work Education*, Vol. 19, No. 6, pp. 597-607.

Center, Y. & Ward, J. (1987) *Teachers' attitudes towards the integration of disabled children into regular schools*, *Exceptional Child*, 34, 41–56.

David, S., Josep, F., Joaquim, P., Peter, Mc.G., Elisabeth, A., Climent, G. (2013) Types of Motivating Operations in Interventions With Problem Behavior: A Systematic Review *Behavior Modification* 37(1)3–38

Δάντη, Α., & Πανοπούλου-Μαράτου, Ο. (2002). Συνεκπαίδευση και αναπηρία: αντιλήψεις και στάσεις των παιδιών του δημοτικού σχολείου. Στο Α. Ζώνιου-Σιδέρη,

Διαναπηρικός οδηγός επιμόρφωσης, (2007). ΕΠΕΑΕΚ II Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών (Τμήμα Ψυχολογίας)

D'Alonzo, B. J., Giordano, G. & Vanleeuwen, D. M., (1997). *Perceptions by teachers about the benefits and liabilities of inclusion*. *Preventing School Failure*, 42(1), 4-11.

De Laat, S., Freriksen, E., & Vervloed, M. P. J. (2013). Attitudes of children and adolescents toward persons who are deaf, blind, paralyzed or intellectually disabled. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 855–863.

- Diamond, K. E., & Tu, H. (2009). Relations between classroom context, physical disability and preschool children's inclusion decisions. *Journal of Applied Developmental Psychology, 30*, 75-81.
- Douglas, F. (1993). Inclusive Schools Movement and the Radicalization of Special Education Reform. *National Inst. of Child Health and Human Development*
- Dunn, M., (1968). *Special Education for the mildly retarded - Is much of it justifiable? Exceptional Children, 35*, 5-22. Fuchs, D., & Fuchs, L. S., (1994). *Inclusive schools movement and the radicalization of special education reform. Exceptional Children, 60*(4), 294-309.
- Dunlap, G., & Bunton-Pierce, M.-K. (1999). *Autism and autism spectrum disorder (ASD)* (ERIC Digest E583; EDO-99-11). Reston, VA: Council for Exceptional Children.
- Eccleston, S. T. (2010) Successful Collaboration: Four Essential Traits of Effective Special Education, *The Journal of International Association of Special Education, 11*(1), 95-106.
- Elhoweris, H. & Alsheikh, N. (2006) Teachers' Attitudes toward Inclusion, *INTERNATIONAL JOURNAL OF SPECIAL EDUCATION, 12*(1), 1-12.
- Ehler, S., Nyden A., Gillberg C. Dahlgren Sandberg A., Dahlgren S.O., Hjelmquist, E., Oden A. (1997) Asperger syndrome, autism and attention disorders: A comparative study of the cognitive profiles of 120 children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38* 207-217.
- Eiserman, W., Shisler, L. & Healey, S. (1995). A community assessment of preschool providers' attitudes toward inclusion. *Journal of Early Intervention, 19*(2), 149-167.
- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής στην Ευρώπη (2006) ΠΑΡΟΧΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Τόμος 2
- Evans, I. M., Salisbury, C. L., Palombaro, M. M., Berryman, J., & Hollowood, T. M. (1992). Peer interactions and social acceptance of elementary-age children with

- severe disabilities in an inclusive school. *Journal of the Association for Persons With Severe Handicaps*, 17, 205-212.
- Ευσταθίου, Μ., Βουρβούλης, Γ. (2008). *Η φιλοσοφία της ένταξης των Α.Μ.Ε.Α. και το Σχέδιο Νόμου για την Ειδική Αγωγή*. Θέματα Ειδικής Αγωγής. 41:3-15.
- Fish, W. W. (2008). The IEP meeting: Perceptions of parents of students who receive special education services. *Preventing School Failure*, 53, 8–14.
- Forlin, C. (1996) Educators' beliefs about inclusive practices in Western Australia, *British Journal of Special Education*, 22, 179–185
- Friend, M., & Cook, L. (2003). *Interactions: Collaboration skills for school professionals* (4th ed.). New York: Longman.
- Friend, M., Cook, L., Hurley-Chamberlain, D.A., Shamberger, C. (2010). Co-Teaching: An Illustration of the Complexity of Collaboration in Special Education, *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 20(1), 9-27.
- Forlin, C., Hattie, J. & Douglas, G. (1996) Inclusion: is it stressful for teachers? *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 21, 199–217.
- Forlin, C. (1998) Inside four walls, *Australian Journal of Special Education*, 22(2), 96–106. Forlin, C., Hattie, J. & Douglas, G. (1996) Inclusion: is it stressful for teachers? *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 21, 199–217.
- Fryxell, D., & Kennedy, C.H. (1995). Placement along the continuum of services and its impact on students' social relationships. *Journal of the Association for Persons With Severe Handicaps*, 20, 259-269.
- Furnham, A., & Pendred, J. (1983). Attitudes towards the mentally and physically disabled. *British Journal of Medical Psychology*, 56, 179-187.

- Gash, H., & Coffey, D. (1995). Influences on attitudes towards children with mental handicap. *European Journal of Special Needs Education, 10*(1), 1-16.
- Gasser, L., Malti, T., & Buholzer, A. (2013). Children's moral judgments and moral emotions following exclusion of children with disabilities: Relations with inclusive education, age, and contact intensity. *Research in Developmental Disabilities, 34*, 948–958.
- Gillberg, C. (1999). Prevalence of disorders in the autism spectrum. *In Infants and Young Children, 10*, 64-74.
- Gilotty, L., Kenworthy, L., Sirian, L., Black, D.O., Wagne, A.E. (2010) Adaptive Skills and Executive Function in Autism Spectrum Disorders. *Child Neuropsychology: A Journal on Normal and Abnormal Development in Childhood and Adolescence. 8:4*, 241-248
- Grey, C, White, A.L. (2002) Κοινωνική προσαρμογή. Πρακτικός οδηγός για αυτιστικά παιδιά και παιδιά με σύνδρομο Asperger (μ.τ.φ. Ε.Μιχαλέτου, ΑΚορογιαννάκη). Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας (έτος πρωτότυπης έκδοσης 2002).
- Grigal, M., Test, D., Beattie, J. & Wood, W. (1997). An evaluation of transition components of individualized education programs. *Exceptional Children, 63*, 357–372
- Guralnick, M. J. (2008). International perspectives on early intervention: A search for common ground. *Journal of Early Intervention, 30*(2), 90–101.
- Harasymiw, S. J., Horne, M. D., Lewis, S. C. (1976). A longitudinal study of disability group acceptance. *Rehabilitation Literature, 37*(4), 98-102.
- Hargreaves, A. (1993) Individualism and individuality: reinterpreting teacher culture, in: J. W. Little & M. McLaughlin (Eds) *Teachers' work: individuals, colleagues and contests* (New York, Teachers College Press).

- Hargreaves, A. *Cultures of teaching: A focus for change* (1992)
- Harnum, M., Duffy, J., & Ferguson, D. A. (2007). Adults' versus children's conceptions of a child with autism or attention deficit hyperactivity disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 1337–1343.
- Harris, S. L., Handleman, J. S., Kristoff, B., Bass, L., & Gordon, R. (1990). Changes in language development among autistic and peer children in segregated and integrated preschool settings. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 20, 23-31.
- Harrower, J. K. (1999). Educational inclusion of children with severe disabilities. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 1, 215-230.
- Harrower K. Joshua ,Glen Dunlap (2001). Including Children with Autism in General Education Classrooms: A Review of Effective Strategies.
- Harvey, D. H. (1985) Mainstreaming: teachers' attitudes when they have no choice in the matter, *Exceptional Child*, 32, 163–173.
- Hehir, T. & Katzman, L. (2012). *Effective Inclusive Schools: Designing Successful Schoolwide Programs*. San Francisco, CA: Jossey-Bass/Wiley Publishers. Hornby, G., (1999). Inclusion or delusion: Can one size fit all? *Support for Learning*, 14(4), 152-157.
- Hornby,G.,Kidd,R.(2001)Transfer from special to mainstream-ten years later. *Journal of Special Education*.Volume 28,No1
- Hunt,P.,Farron-Davis, F. , Beckstead, S., Curtis, D., & Goetz, L.(1994). Evaluating the effects of placement of students with severe disabilities in general education versus special classes. *Journal of the Association for Persons With Severe Handicaps*, 19, 200-214.

Hunt,P., Farron-Davis,F., Wrenn, M., Hirose-Hatae, A., & Goetz,L.(1997). Promoting interactive partnerships in inclusive educational settings. *Journal of the Association for Persons With Severe Handicaps*, 22, 127-137.

Jordan,R.,Powell,S.(1995) Κατανόηση και διδασκαλία των παιδιών με Αυτισμό. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων Αθήνα

Joshua K. Harrower and Glen Dunlap(2001)., Including Children with Autism in General Education Classrooms: A Review of Effective Strategies, University of South Florida

Idol,I.(2006) Toward Inclusion of Special Education Students in General Education A Program Evaluation of Eight Schools . *REMEDIATION AND SPECIAL EDUCATION* Volume 27, Number 2, Pages 77–99

Κατερέλος, Γ. (2002). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*. Τμήμα Ψυχολογίας. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Klin A., Volkmar F.R., , Sparrow S.S., , Cicchetti D. V., Rourke B.P. (1995) Validity and neuropsychological characterization of Asperger Syndrome: Convergence with Nonverbal Learning Disabilities Syndrome. *Journal of Child psychology and Psychiatry* 36, 1127-40.

Kalyva, E., & Agaliotis, I. (2009). Can contact affect Greek children's understanding of and attitudes towards peers with physical disabilities?. *European Journal of Special Needs Education*, 24(2), 213-220.

Kalyva, E., Georgiadi, M. & Tsakiris, V., (2007). Attitudes of Greek parents of primary school children without special educational needs to inclusion. *European Journal of Special Education*, 22 (3), 295-305. Kalyva, E., Gojkovic, D. & Tsakiris, V., (2007).

- Serbian teachers' attitudes towards inclusion. *International Journal of Special Education*, 22(3), 31-36.
- Karagiannis, A., Stainback, S., & Stainback, W. (1996). Historical overview of inclusion. In S. Stainback & W. Stainback (Eds.), *Inclusion: A guide for educators* (pp. 17-28). Baltimore: Paul H. Brookes.
- Kauffman, J. M., & Hallahan, D. (Eds.). (1995). *The illusion of inclusion*. Austin, TX: Pro-Ed.
- Kauffman, J. M., (1999). Today's special education and its messages for tomorrow. *The Journal of Special Education*, 32(4), 244-254.
- Koegel, L. K., Valdez-Menchaca, M., Koegel, R. L., & Harrower, J. K. (2001). Autism: Social communication difficulties and related behaviors. In M. Hersen & V. B. Van Hasselt (Eds.), *Advanced abnormal psychology* (2nd ed., pp. 165-189). New York: Kluwer, Plenum.
- Kohler, F. W., Strain, P. S., & Shearer, D. D. (1996). Examining levels of social inclusion within an integrated preschool for children with autism. In L. K. Koegel, R. L. Koegel, & G. Dunlap (Eds.), *Positive behavioral support: Including people with difficult behavior in the community* (pp. 305-332). Baltimore: Paul H. Brookes
- Κόμπος, Χρ. (1992). Ο θεσμός της ένταξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα Δημοτικά Σχολεία και οι υποχρεώσεις της κοινωνίας και του κράτους, Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα : Βιβλία για Όλους.
- Koninc, C., Magill-Evans, J. (2001) Social and language skills in adolescent boys with Asperger syndrome. *Autism* 5 : 23
- Koster, M., Nakken, H., Pijl, S. J., & Van Houten, E. (2009). Being part of the peer group: A literature study focusing on the social dimension of inclusion in education. *International Journal of Inclusive Education*, 13 (2), 117-140.

Koutroyba, K., Vamvakari M. & Theodoropoulos, E. (2008). *SEN students' inclusion in Greece: Factors influencing Greek teachers' stance*, *European Journal of Special Needs Education*, 23(4), 413-421.

Krantz,P.J., Mclannahan,L.E.(1993) *TEACHING CHILDREN WITH AUTISM TO INITIATE TO PEERS:EFFECTS OF A SCRIPT-FADING PROCEDURE . JOURNAL OF APPLIED BEHAVIOR ANALYSIS*. 26,121-132

Κρουσταλάκης Γ. (1998). *Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο- Ψυχοπαιδαγωγική παρέμβαση. (γ' έκδοση)*. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη.

Κυπριωτάκης, Α. (2001) *Μια Παιδαγωγική : Ένα Σχολείο για Όλα τα Παιδιά*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Λαμπροπούλου, Β. & Παντελιάδου, Σ. (2005). Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα– Κριτική θεώρηση. Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου, 2012, από: www.special education.gr

Λαμπροπούλου, Β. (1997). Οι απόψεις και οι εμπειρίες των κωφών μαθητών από τη φοίτησή τους σε σχολεία ειδικής και γενικής εκπαίδευσης. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 93, 60-69.

Law, G. U., Sinclair, S., & Fraser, N. (2007). Children's attitudes and behavioural intentions towards a peer with symptoms of ADHD: Does the addition of a diagnostic label make a difference?. *Journal of Child Health Care*, 11(2), 98-111.

Laws, G. & Kelly, E. (2005). Thw attitudes and friendship intentions of children in United Kingdom mainstream schools towards peers with physical or intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 52 (2), 79-99.

- LeRoy, B. & Simpson, C. (1996) Improving student outcomes through inclusive education, *Support for Learning*, 11, 32–36.
- Leyser, Y., Kapperman, G. & Keller, R. (1994) Teacher attitudes toward mainstreaming: a crosscultural study in six nations, *European Journal of Special Needs Education*, 18, 44–54.
- Lewis, A., & Lewis, V. (1987). The attitudes of young children towards peers with severe learning difficulties. *British Journal of Developmental Psychology*, 5, 287-292.
- Lindsay, G. (1997). Values, rights and dilemmas. *British Journal of Special Education*, 24(2), 55–59
- Λιοδάκης, Δ. (1997) : Η συνεκπαίδευση τυφλών και βλεπόντων μαθητών στο κοινό δημοτικό σχολείο. Εισήγηση στο 2ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο του Π.Ε.Π.Σ.Ε.Ε.Ε. Καλαμάτα 13-14/6/1998.
- Lipsky, D. K. and Gartner, A. (1998) Taking inclusion into the future. *Educational Leadership*, 58, 78–81.
- Magiati, E., Dockrell, J. E., & Logotheti, A. (2002). Young children's understanding of disabilities: The influence of development, context, and cognition. *Applied Developmental Psychology*, 23, 409–430.
- Manjiviona, J., Prior M. (1999) Neuropsychological profiles of children with Asperger syndrome and autism. *Autism* 3, 327-356
- Marleen de Monchy, Sip Jan Pijl, Zandberg, T. (2004) Discrepancies in judging social inclusion and bullying of pupils with behaviour problems. *European Journal of Special Needs Education* Vol. 19, No. 3,
- Marshall, J., Ralph, S. & Palmer, S. (2001) 'I wasn't trained to work with them': mainstream teachers' attitudes to children with speech and language difficulties,

International Journal of Inclusive Education, 6, 199–215.

McDonnell, J. (1998). Instruction for students with severe disabilities in general education settings. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 33, 199-215.

McGregor, E. & Campbell, E. (2001). The attitudes of teachers in Scotland to the integration of children with autism into mainstream schools. *The international Journal of Research and Practice*, 5 (2), 189–207

Morris, J.(1991). *Pride against prejudice: Transforming attitudes to disability*. London: The Women's Press.

Mrug, S., Hoza, B. &Gerdes, A. C. (2001). Children with Attention- Deficit/ Hyperactivity Disorder: Peer relationships and peer-oriented interventions. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 91,51-78.

Mulderij, K. J. (1997). Peer relations and friendship in physically disabled children. *Child: Care, Health and Development*, 23(5), 379-389.

Muraski,W.W.,Dieker,L.(2004)Tips and Strategies for Co-Teaching at the Secondary Level. *Theaching Exceptional Children*. Vol 36,No 5 pp 52-58

Nabors, L., & Keyes, L. (1995). Preschoolers' reasons for accepting peers with and without disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 7(4), 335-355.

Νάνου, Α. (2012). Διαφοροποίηση και ευελιξία σε «ένα σχολείο για όλους».

Nikolarazi, M., & De Reybekiel, N. (2001). A comparative study of children's attitudes towards deaf children, children in wheelchairs and blind children in Greece and in the UK. *European Journal of Special Needs Education*, 16, 167– 182.

- Nikolarazi, M., Kumar, P., Favazza, P., Sideridis, G., Koulousiou, D., & Riall A. (2005). A cross-cultural examination of typically developing children's attitudes toward individuals with special needs. *International Journal of Disability, Development and Education*, 52(2), 101-119.
- Norwich, B. (2000). Inclusion in education: From concepts, values, and critique to practice. In H., Daniels, (ed.). *Special education re-formed. Beyond rhetoric?*, (pp. 5-30). London: Routledge Falmer Press.
- Nowicki, E. A. (2006). A cross-sectional multivariate analysis of children's attitudes towards disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50(5), 335–348.
- Ντεροπούλου-Ντέρου Ε. & Παπαδοπούλου Κ. (Επιμ.), *Η έρευνα στην ειδική αγωγή, στην ενταξιακή εκπαίδευση και στην αναπηρία* (σσ. 13-30). Αθήνα: Πεδίο.
- Panerai, S., Ferrante, L., Zingale, M.(2002) Benefits of the Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children (TEACCH) programme as compared with a non-specific approach. *Journal of Intellectual Disability Research*. Vol 46.PP 318-327
- Panteliadu, S., Lampropoulou, V. (1997). Attitudes of special and regular education teachers towards school integration. *European Journal of Special Needs Education*, 12(3), 173-183.
- Peeters,T.(1994) *Αυτισμός. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων*. Αθήνα
- Peeters, T. (2000). *Αυτισμός. Από τη θεωρητική κατανόηση στην εκπαιδευτική παρέμβαση*. μτφρ. Γιώργος Καλομοίρης. Αθήνα: Ελληνική Εταιρίας Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (1999). *Η εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική του Υπουργείου Παιδείας για την παροχή υπηρεσιών ειδικής αγωγής σε παιδιά με ειδικές ανάγκες*.

- Προτάσεις για την εφαρμογή της σχολικής ενσωμάτωσης. *Νέα Παιδεία*, 90, 87 - 103.
- Πολυχρονοπούλου – Ζαχαρογεώργα, Σ. : *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα, εκδ. Συγγρ., 1995.
- Powers,S.(2002)From concept to Practice in Deaf education. A U.K. Perspective in Inclusion. *Journal of deaf Studies and Education*.7:3
- Rakap, S, Kaczmarek, L (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 25(1), 57-59.
- Ralli, A. M., Margeti, M., Doudoni, E., Panteleimidou, V., Rozou, T., & Evaggelopoulou, E. (2011). Typically developing children's understanding of and attitudes towards diversity and peers with learning difficulties in the Greek setting. *European Journal of Special Needs Education*, 26(2), 233-249.
- Roberts, C. M., & Smith, P. R. (1999). Attitudes and behaviour of children toward peers with disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 46(1), 35-50.
- Royal G. P., & Roberts C. M. (1987). Students' perceptions of and attitudes toward disabilities: A comparison of twenty conditions. *Journal of Clinical Child Psychology*, 16(2), 122-132.
- Sailor, W. (1996). New structures and systems change for comprehensive positive behavioral support. In L. K. Koegel, R. L. Koegel, & G. Dunlap (Eds.), *Positive behavioral support: Including people with difficult behavior in the community* (pp.163-206). Baltimore: PaulH. Brookes.
- Salend, S. J. & Garrick D.L. M., (1999). The impact of inclusion on students with and without disabilities and their educators. *Remedial and Special Education*, 20(2), 114-126.

- Scruggs, T. E. & Mastropieri, M. A. (2004). Teacher perceptions of mainstreaming/inclusion 1958- 1995. In D., Mitchell, (ed.). *Special educational needs and inclusive education: Major themes in education*, Vol. II, (pp. 379-400). New York: Routledge Falmer.
- Segall, M. (2008). Inclusion of students with autism spectrum disorder: Educator experience, knowledge, and attitudes. Unpublished master's thesis, University of Georgia, Athens, USA.
- Semmel, M. I., Abernathy, T. V., Butera, G. & Lesar, S. (1991) Teacher perceptions of the Regular Education Initiative, *Exceptional Children*, 58, 9–24.
- Shimman, P. (1990) The impact of special needs students at a further education college: a report on a questionnaire, *Journal of Further and Higher Education*, 14, 83–91.
- Shoho, A. R., Katims, D. S. & Wilks, D. (1997) Perceptions of alienation among students with learning disabilities in inclusive and resource settings, *High School Journal*, 81(9), 28–36.
- Sloper, E., Mesibov, G., Kunce, L. (1998). *Asperger Syndrome or High Functioning Autism?* Plenum Press. New York London
- Smith. T. E., Price, B. J. & Marsh, G. E. (1986) *Mildly handicapped children and adults* (St Paul, MN, West).
- Smith, G. M. (2000). *Secondary teachers' perceptions toward inclusion of students with severe disabilities*. *NASSP Bulletin*, 84 (613), 54 – 60.
- Solomon, M., Goodlin-Jones, B. L., Anders, T. F. (2004) A Social Adjustment Enhancement Intervention for High Functioning Autism, Asperger's Syndrome, and Pervasive

Developmental Disorder NOS. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, Vol. 34, No. 6

Σούλης, Σ.Γ. (2002). *Παιδαγωγική της ένταξης*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Stainback, W. & Stainback, S. (1995). Support networks for inclusive schooling: Independent integrated education. *Baltimore: Paul H. Brookes*

Στέφα, Α. (2002). Πρακτικές ένταξης και συνεκπαίδευσης στο γενικό σχολείο. Θέματα Ειδικής Αγωγής, 15, 71-74. Σούλης, Σ. (2002). *Παιδαγωγική της ένταξης*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Swaim, K. F., & Morgan, S. B. (2001). Children's attitudes and behavioral intentions toward a peer with autistic behaviors: Does a brief educational intervention have an effect?. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31(2), 195-205.

Tamm, M., & Prellwitz, M. (2001). "If I had a friend in a wheelchair:" Children's thoughts on disabilities. *Child: Care, Health and Development*, 27(3), 223-240.

Τάφα, Ε. (1998). Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τζουριάδου, Μ. (1997-1999). Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Θεσ/νίκη: Α.Π.Θ.

Tomlinson, S., (1982). *A Sociology of Special Education*. London: Routledge Kegan & Paul UNESCO (1994). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Salamanca, Spain: UN.

Townsend, M. A. R., Wilton, K. M., & Vakilirad, T. (1993). Children's attitudes toward peers with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 37, 405-411.

Τσιναρέλης, Γ. (1993). Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Μύθοι και πραγματικότητα. Επειδή η διαφορά είναι δικαίωμα, 46-47, 18-29. ΕΠΕΑΕΚ. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Θεσ/νίκη: Α.Π.Θ.

UNESCO (1994).The Salamanca statement and framework for action on special needs education. Paris: UNESCO.

Van Reusen, A. K., Shoho, A. R. & Barker, K. S. (2000) High school teacher attitudes toward inclusion, *High School Journal*, 84, 7–20.

Vaughan, S., Schumm, J. S. & Sinagub, J. (1996) Focus group interviews in education and psychology (Thousand Oaks, CA, Sage).

Watkins,A.(2003). Αρχές Κλειδιά της Ειδικής Αγωγής. Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου. 2017 από www.european-agency.org. Watkins, A. (2007).

Wilzenski, F. L. (1993) Changes in attitudes toward mainstreaming among undergraduate education students. *Educational Research Quarterly*, 17, 5–17

Wong, D. K. P. , Pearson, V. & Kuen, M. (2004). Competing philosophies in the classroom : a challenge to Hong Kong teachers. *International Journal of Inclusive Education*, 8(3), 261–279.

Χαρούπιας,Α.(2003)Εισαγωγή στην εκπαίδευση των προσώπων με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες. Στο: Α. Χαρούπιας (επιμ.). Βελτίωση των συνθηκών ένταξης ατόμων με πολλαπλές αναπηρίες. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σελ.: 9-38.

Χατζημανώλη,Δ.(2005).Από την ένταξη-ενσωμάτωση στη συμπερίληψη. Ένας επαναπροσδιορισμός της αντιμετώπισης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. *Εκπαιδευτική κοινότητα*. 72, 30-35

Yuen, M. & Westwood, P. (2001). Integrating students with special needs in Hong Kong secondary schools : teachers attitudes and their possible relationship to guidance training . *International Journal of Special Education*, 16 (2), 69–84.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2000). Νομοσχέδιο για την Ειδική Αγωγή. Ανακτήθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου, 2013 από:

http://www.ypepth.gr/el_ec_home.htm

Zigmond N, Kloo A - Handbook of special education, 2011

Zigmond,N.(2003) Where Should Students with Disabilities Receive Special Services? Is One Place Better Than Another? *THE JOURNAL OF SPECIAL EDUCATION* VOL. 37/NO. 3/2003/PP. 193–199 193

Zigmond,N.,Baker,J.(1990).Mainstreaming experiences for learning disabled students: A preliminary report. *Exceptional Children*. 57, (2), pp. 176-185

Zoniou-Sideri, A., & Vlachou, A. (2006). Greek teacher's belief systems about disability and inclusive education. *International Journal of inclusive Education*, 10(4/5), 379–394.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2005). Ένταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες και αναλυτικά Προγράμματα. Ανακτήθηκε 22 Μαρτίου, 2013, από: www.special education.gr

Ζωνίου-Σιδέρη, Α.(2000) Ένταξη, Εκπαίδευση και Κοινωνική Πολιτική. 12ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου

Ζώνιου–Σιδέρη, Α. (2000) Ένταξη : Ουτοπία ή Πραγματικότητα, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998). Οι ανάπηροι και εκπαίδευση τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης. Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Ζώνιου - Σιδέρη, Α. (1996). Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Αθήνα, Ελληνικά
Γράμματα.